

Princíp právnej istoty a jednotnosť rozhodovania v civilnom procese***The principle of legal certainty and the uniformity of decision-making in civil proceedings)*****JUDr. Dalibor Vyhnálik, PhD.***Ústav súkromného práva, Fakulta práva, Paneurópska vysoká škola, Bratislava
Advokátska kancelária Blaha, Erben a Partneri***Anotácia**

Táto vedecká štúdia sa zaoberá významom právnej istoty a jednotnosti rozhodovacej praxe v civilnom procese ako základných pilierov právneho štátu. Analyzuje úlohu Najvyššieho súdu SR, veľkého senátu a mechanizmov prejudiciality pri zabezpečovaní jednotného výkladu práva a predvídateľnosti rozhodnutí. Štúdia porovnáva slovenskú právnu úpravu s vybranými zahraničnými systémami a poukazuje na potrebu legislatívne posilniť nástroje na zjednocovanie judikatúry. Navrhuje konkrétne opatrenia de lege ferenda, ktoré by mohli zvýšiť právnu istotu, znížiť rozporuplnosť rozhodnutí a posilniť dôveru verejnosti v spravodlivosť. Záverom zdôrazňuje, že transparentné, odôvodnené a jednotné rozhodovanie je nevyhnutné pre stabilitu a spravodlivosť právneho systému.

Annotation

This study explores the fundamental role of legal certainty and uniformity of judicial decisions in ensuring a stable and predictable civil justice system. It analyzes mechanisms such as the Supreme Court's unifying opinions, grand chamber decisions, and the doctrine of prejudiciality, emphasizing their importance for safeguarding the rule of law. The paper compares Slovak practices with foreign legal systems, highlighting the significance of consistent jurisprudence for public trust and legal stability. It proposes de lege ferenda measures, including mandatory referral of cases with conflicting judgments to the grand chamber, to enhance legal certainty and prevent legal chaos. The findings underscore that clear, well-founded decisions are essential for upholding justice, confidence, and the rule of law in Slovakia.

Kľúčové slová

právna istota, jednotnosť rozhodovania, prejudicialita, civilný proces

Key words

legal certainty, judicial uniformity, prejudiciality, rule of law

I. Právna istota ako ústavný princíp

Právnu istotu ako jeden zo základných definičných znakov právneho štátu možno vo všeobecnosti charakterizovať ako istotu občanov, že sa voči nim bude postupovať v súlade ustálenou praxou.¹

Princíp právnej istoty je spoločný pre všetky štáty, ktoré presadzujú koncepciu materiálneho právneho štátu a demokratickú formu vlády. Požiadavka právnej istoty v Slovenskej republike implicitne vyplýva z čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „Ústava SR“).²

Charakteristiku právnej istoty poskytol už Ústavný súd Českej a Slovenskej Federatívnej republiky v rozhodnutí PL. ÚS 1/1992 *„právna istota ako základný prvok právneho štátu spočíva v istote jeho hodnotového obsahu. Novovznikajúci právny štát, ktorý sa odkláňa od totalitného režimu, nemôže preberať pravidlá a kritériá vychádzajúce z iného, najmä totalitného hodnotového systému. Zachovávanie continuity s hodnotami predchádzajúceho režimu by neznamenal posilnenie právnej istoty, ale naopak, mohlo by viesť k spochybneniu nových demokratických hodnôt, ohrozeniu právnej istoty v spoločnosti a strate dôvery občanov v dôveryhodnosť demokratického systému.“*³ Z tohto rozhodnutia vyplýva, že princíp právnej istoty v právnom štáte znamená aj povinnosť Slovenskej republiky rešpektovať a zachovávať hodnoty a princípy typické pre materiálny právny štát. Ak by štát preberal hodnoty a princípy charakteristické pre totalitné alebo policajné režimy, znamenalo by to ohrozenie samotnej podstaty právnej istoty, potlačenie alebo odstránenie základných princípov materiálneho právneho štátu a oslabenie dôvery občanov v demokratické usporiadanie štátu. Jedným z kľúčových znakov materiálneho právneho štátu je nezávislosť súdnej moci od výkonnej a zákonodarnej moci. Naopak, pre totalitné štáty je typická tzv. závislá justícia, kde súdna moc podlieha výkonnej moci a plní najmä politické zadania exekutívy. Ak by v Slovenskej republike došlo k podriadeniu súdnej moci výkonnej moci, znamenalo by to prevzatie hodnôt totalitného režimu, čo by viedlo k narušeniu princípu právnej istoty, popretiu základných hodnôt materiálneho právneho štátu a strate dôvery občanov v dôveryhodnosť demokratického systému. Právna istota má význam nielen pre jednotlivcov, ale aj pre spoločnosť ako celok. Umožňuje predvídať správanie a plánovať, uzatvárať právne úkony, prípadne aj podnikáť s vedomím, že právne následky budú predvídateľné a stabilné. To je dôležité najmä v obchodných vzťahoch, kde neistota ohľadom právnych dôsledkov môže viesť k zníženiu investícií a hospodárskej aktivity.⁴

Vo vzťahu k otázkam interpretácie práva a právnej istoty zaujal Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej aj „Ústavný súd SR“) jasný a zásadný postoj. Konštatoval, že ak zákonné ustanovenie umožňuje svojvoľnú a účelovú interpretáciu, ktorá je v rozpore s princípom právnej istoty ako jedným zo základných znakov právneho štátu, je takéto ustanovenie v rozpore s ústavou, konkrétne s článkom 1

¹ Svák, J., Cibulka, Ľ., Klíma, K.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Všeobecná časť. 3. vyd. Bratislava: Paneurópska vysoká škola a Eurokódex, 2012, s. 430.

² Svák, J., Cibulka, Ľ., Klíma, K.: Ústavné právo Slovenskej republiky. Všeobecná časť. 3. vyd. Bratislava: Paneurópska vysoká škola a Eurokódex, 2012, s. 430.

³ Nález Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky (pléna), sp. zn. Pl. ÚS 1/92.

⁴ Lysina, R., Právo na spravodlivý proces alebo právna istota? Zrážka ústavných princípov vo svetle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. In Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae. Tomus XL. 1/2021, s. 151; Ivanko, D., Princíp právnej istoty v navrhovanom Civilnom sporovom poriadku. Princípy v práve. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, SAP, 2015, s. 131.

ods. 1 prvou vetou Ústavného zákona č. 460/1992 Zb. Ústava SR. Ústavný súd SR zdôraznil, že právna istota ako základný znak právneho štátu zahŕňa predovšetkým oprávnenú dôveru občanov v právo, ochranu nadobudnutých práv a predvídateľnosť postupov orgánov verejnej moci.⁵ Táto dôvera je kľúčová pre stabilitu právneho poriadku a jeho legitímnosť. Súčasne poukázal na to, že ak zákon vytvára podmienky na svojvoľnú interpretáciu, ktorá protirečí princípu právnej istoty, je taký zákon v rozpore s ústavou. Ústavný súd SR ďalej konštatoval, že ak zákon umožňuje svojvoľnú interpretáciu, ktorá môže viesť k zneužitiu alebo k nejasnostiam, naruša to základné princípy právneho štátu a ohrozuje právnu istotu občanov. Preto je nevyhnutné, aby zákony a právne normy boli jasné, zrozumiteľné a predvídateľné, čo je základom spravodlivosti a právnej istoty v demokratickej spoločnosti. Tento názor Ústavného súdu SR potvrdzuje, že interpretácia práva musí byť v súlade s princípmi právneho štátu, pričom ak zákon umožňuje svojvoľnú interpretáciu, je v rozpore s ústavnými princípmi a ohrozuje právnu istotu občanov.⁶

Európsky súd pre ľudské práva vo veci *Beian vs. Rumunsko* potvrdil, že rozdielne rozhodnutia v skutkovo podobných prípadoch sú v rozpore s princípom právnej istoty. Konštatoval, že ak súdy riešia rovnakú právnu otázku rozdielne bez argumentačného vyrovnania sa s predchádzajúcimi rozhodnutiami, porušujú princíp právnej istoty.⁷

Právnu istotu ako jeden z dvoch základných znakov materiálneho právneho štátu definoval a obsahovo vymedzil vo svojej rozhodovacej činnosti aj Ústavný súd SR. Podľa jeho judikatúry obsahom princípu právnej istoty je najmä:

- oprávnená dôvera v právo,
- ochrana nadobudnutých práv,
- predvídateľnosť postupov orgánov verejnej moci.

Oprávnená dôvera v právo predstavuje základ právnej istoty v právnom štáte a jej obsahom je:

- prístupnosť práva,
- poznateľnosť práva,
- predvídateľnosť práva.

Na základe vymedzenia obsahu princípu právnej istoty Ústavným súdom SR možno vo všeobecnosti uviesť, že tento princíp sa uplatňuje nielen pri tvorbe, ale aj pri aplikácii práva.⁸ Právna istota občanov, že sa voči nim bude uplatňovať právo, má teda dva základné rozmery – právno-kreačný (tvorba práva) a právno-aplikačný (uplatňovanie práva).

V českej právnej teórii sa tento pohľad zdieľa, pričom právna istota zahŕňa:

⁵ Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 36/1995, Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. IV. ÚS 265/2009, Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 179/2013.

⁶ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn.: PL. ÚS 9/04, uverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, čiastka 136, pod č. 320/2005.

⁷ Rozhodnutie ESĽP vo veci *Beian vs. Rumunsko*, č. 30658/05, bod 37. 5.

⁸ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 152/2018.

A) Aspekt tvorby práva:

Právne normy by mali byť dostatočne jasné, nemali by obsahovať nejasné alebo vágne pojmy, nemali by byť – s výnimkou vopred stanovených prípadov – retroaktívne a právny poriadok by mal byť stabilný.

B) Aspekt aplikácie práva:

Právna istota predpokladá zákonnosť postupu štátnych orgánov aj ostatných právnych subjektov. Významnú úlohu zohráva aj zásada nezávislosti súdov a sudcov, od ktorej závisí naplnenie pojmových znakov materiálneho právneho štátu.

Oprávnená dôvera v právo a ochrana nadobudnutých práv patria skôr k právno-kreačnému aspektu právnej istoty, zatiaľ čo predvídateľnosť postupov orgánov verejnej moci je súčasťou právno-aplikačného aspektu.

Ústavný súd Českej republiky⁹ vychádza z obdobného vymedzenia právnej istoty, aké možno nájsť v slovenskej právnej teórii a v judikatúre Ústavného súdu Slovenskej republiky, keď uviedol, že medzi základné hodnoty právneho štátu patrí princíp právnej istoty, ktorého neoddeliteľnou súčasťou je nielen predvídateľnosť práva, ale aj legitímna predvídateľnosť postupu orgánov verejnej moci v súlade s právom a zákonom stanovenými požiadavkami. Táto predvídateľnosť znamená, že v demokratickom právnom štáte sa každý môže spoľahnúť na to, že jeho dôvera v právo bude zachovaná.¹⁰

Ústavný súd ČR tak, rovnako ako Ústavný súd SR, zdôrazňuje potrebu zachovávať oprávnenú dôveru občanov v platné právo, požiadavku predvídateľnosti práva a postupov verejnej moci, ktoré môžu konať len na základe a v medziach ústavy a zákonov. Právna istota ako jeden zo základných znakov materiálneho právneho štátu preto stanovuje požiadavky na tvorbu aj aplikáciu práva, ktoré majú v konečnom dôsledku zabezpečiť právny mier a stabilitu v celej demokratickej spoločnosti.¹¹

Právny štát vytvára právnu istotu pri prijímaní zákonov aj pri ich uplatňovaní štátnymi orgánmi. Zásada legality podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy SR stanovuje, že štátne orgány môžu konať len na základe platnej ústavy a zákona, čo tvorí základ pre správnu aplikáciu právnych noriem. Dodržiavanie jasnosti a zrozumiteľnosti právnych noriem je nevyhnutné na zabezpečenie spravodlivého a konzistentného rozhodovania, najmä pri normách zakazujúcich určité správanie, kde nejasný text môže viesť k svojvoľnému alebo diskriminačnému uplatňovaniu sankcií.¹²

Ústavný súd SR vo svojich rozhodnutiach konštatoval, že v prípadoch, keď súd v podobných alebo rovnakých veciach vydá protichodné právne závery, vytvára situáciu, ktorá je absurdná a neudržateľná z pohľadu princípu právnej istoty. Ak strana konania koná s dôverou v právoplatné rozhodnutie, je

⁹ Rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV. ÚS 690/2001

¹⁰ Kadlec, O., Role velkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 59.

¹¹ Opett, L., Právna istota a predvídateľnosť súdnych rozhodnutí. Právny obzor, 2008, roč. 91, č. 4, s. 317-326. ISSN 0032-6984.

¹² Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 15/98 zverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, čiastka 29, pod č. 66/1999.

spravidla povinnosťou súdu takýto právny názor zachovať, aby nedošlo k narušeniu práva na spravodlivé konanie a právnej istoty.¹³

Celkovo teda možno prijať záver, že právna istota vyžaduje jasnosť právnych noriem, správnu a rovnakú aplikáciu práva v podobných prípadoch, a predvídateľnosť konania štátnych orgánov, čo je základom dôvery v právny systém a jeho spravodlivosť.

II. Význam právnej istoty pre procesné strany konania a spoločnosť

Právna istota a predvídateľnosť rozhodnutí patria medzi základné piliere moderného právneho štátu. Ich význam spočíva v tom, že poskytujú jednotlivcom aj spoločnosti možnosť oprávnene očakávať, že ich práva a právom chránené záujmy budú chránené spravodlivým a účinným spôsobom. Princíp právnej istoty je zakotvený v čl. 2 Civilného sporového poriadku, ktorý vyžaduje, aby ochrana práv bola nielen spravodlivá, ale aj efektívna. Právna istota znamená stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít. Ak takáto ustálená prax neexistuje, je dôležité, aby procesná strana mohla očakávať aspoň spravodlivé rozhodnutie. Táto požiadavka je kľúčová pre dôveru v súdny systém a pre predvídateľnosť právnych následkov.

Ide o princíp, ktorý je úzko spätý s požiadavkou rovnosti pred zákonom. Ak by súdy rozhodovali v obdobných prípadoch rozdielne, dochádzalo by k narušeniu dôvery v spravodlivosť a objektivitu súdneho systému.¹⁴ Preto je dôležité, aby súdy rešpektovali ustálenú judikatúru a v prípade odklonu od nej poskytli stranám konania jasné a presvedčivé vysvetlenie. Právna istota je tiež významným nástrojom ochrany základných práv. Ak strany konania vedia, že ich vec bude posúdená podľa ustálených pravidiel, môžu efektívne uplatňovať svoje práva a brániť sa proti svojvoľným zásahom. Naopak, nepredvídateľné alebo protichodné rozhodnutia môžu viesť k strate dôvery v právny systém a k pocitu nespravodlivosti.

V civilnom procese sa právna istota prejavuje aj v povinnosti súdu dôkladne odôvodniť svoje rozhodnutie, najmä ak sa odkláňa od predchádzajúcej rozhodovacej praxe. Táto povinnosť je zakotvená v čl. 2 ods. 3 CSP a zabezpečuje, že strany konania rozumejú dôvodom rozhodnutia a môžu ich prípadne napadnúť opravným prostriedkom. Právna istota je reflektovaná aj v procesných inštitútoch, ako sú rozhodnutia veľkého senátu Najvyššieho súdu SR, povinnosť vyjadriť právny názor na prejednávanú vec, či povinnosť dôkladného odôvodnenia odklonu od judikatúry. Tieto inštitúty prispievajú k zjednocovaniu rozhodovacej praxe a posilňujú predvídateľnosť rozhodnutí.

Právna istota je neoddeliteľne spätá so spravodlivosťou a spravodlivou ochranou práv procesných strán.¹⁵ Práve tieto princípy zabezpečujú, že ochrana ohrozených alebo porušených práv bude nielen účinná, ale predovšetkým spravodlivá. Právna istota vytvára rámec, v ktorom môžu jednotlivci aj spoločnosť dôverovať tomu, že ich vec bude posúdená podľa ustálených pravidiel a nie podľa náhodného či subjektívneho pohľadu konkrétneho sudcu. Je prirodzené, že v právnej praxi existuje pluralita právnych názorov, rôzni právnici a sudcovia môžu mať odlišné pohľady na výklad právnej

¹³ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 152/2018.

¹⁴ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 192/2006.

¹⁵ Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5Cdo/181/2021.

normy či aplikáciu práva. Právo je komplexný systém, ktorý často pripúšťa viacero možných interpretácií. Napriek tomu by však mala byť právna istota nadradená presadzovaniu individuálnych právnych názorov. Súdna prax by mala osobitne dbať na to, aby v obdobných prípadoch rozhodovala obdobne, a ak sa rozhodne odkloniť od ustálenej praxe, musí tento odklon dôkladne a presvedčivo odôvodniť.¹⁶ Uprednostnenie právnej istoty pred presadzovaním vlastných názorov je kľúčové pre zachovanie dôvery v spravodlivosť súdneho systému. Ak by každý sudca presadzoval výlučne svoj pohľad na vec bez ohľadu na ustálenú judikatúru, viedlo by to k nejednotnosti, nepredvídateľnosti a v konečnom dôsledku k pocitu nespravodlivosti medzi procesnými stranami, ale aj verejnosťou. Právna istota tak nie je len technickým alebo formálnym princípom, ale je základom spravodlivej ochrany práv a právom chránených záujmov.¹⁷

Súdna prax by preto mala klásť dôraz na jednotnosť rozhodovania a predvídateľnosť výsledkov konania.¹⁸ To neznamená popretie tvorivosti sudcu či jeho schopnosti reflektovať nové spoločenské výzvy, ale znamená to, že v popredí musí byť vždy záujem na spravodlivosti, rovnosti a ochrane dôvery v právo. Právna istota je tak nielen prostriedkom na ochranu práv, ale aj hodnotou, ktorá posilňuje spravodlivosť a stabilitu právneho systému. V konečnom dôsledku je právna istota základom pre spravodlivé rozhodovanie, ktoré je transparentné, zrozumiteľné a predvídateľné. Súdna prax by mala túto hodnotu dôsledne chrániť a uprednostňovať pred individuálnymi preferenciami či subjektívnymi interpretáciami, čím sa zabezpečí nielen ochrana práv procesnej strany, ale aj dôvera spoločnosti v spravodlivosť a efektívnosť súdneho systému.¹⁹

Predvídateľnosť súdneho rozhodnutia

Právna istota a predvídateľnosť rozhodnutí sú nevyhnutné pre ochranu práv procesných strán pre stabilitu právneho systému a pre dôveru spoločnosti v spravodlivosť. Ich napĺňanie si vyžaduje nielen dôsledné rešpektovanie ustálenej rozhodovacej praxe, ale aj transparentnosť, dôkladné odôvodňovanie rozhodnutí a ochotu súdov reflektovať vývoj právneho myslenia.

Princíp predvídateľnosti rozhodnutia spočíva v tom, že strany právnych vzťahov majú právo očakávať, že súdy v podobných prípadoch rozhodnú rovnako, ak sú skutkové a právne okolnosti totožné alebo veľmi podobné. Predvídateľnosť rozhodnutia je základom právnej istoty, ktorá je jednou z najvyšších hodnôt materiálneho právneho štátu. Táto hodnota zabezpečuje, že každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít. Ak takáto ustálená prax neexistuje, má procesná strana právo na spravodlivé a riadne odôvodnené rozhodnutie, ktoré rešpektuje zásady rovnosti a právnej istoty.²⁰ Predvídateľnosť rozhodnutia je

¹⁶ Zamožik, J. a kol., Trnavské právnické debaty. Predbežné posúdenie sporu a prekvapivé rozhodnutia. TRUNI. Katedra občianskeho a obchodného práva. 2024. [online]. Dostupné na internete: https://iuridica.truni.sk/sites/default/files/dokumenty/katedry/oaop/podujatia/2024_03_pozvanka-final.pdf.

¹⁷ IVANKO, D., Princíp právnej istoty v navrhovanom Civilnom sporovom poriadku. Princípy v práve. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, SAP, 2015, s. 131.

¹⁸ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. IV. ÚS 499/2011.

¹⁹ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. IV. ÚS 99/2018.

²⁰ Zamožik, J. a kol., Trnavské právnické debaty. Predbežné posúdenie sporu a prekvapivé rozhodnutia. TRUNI. Katedra občianskeho a obchodného práva. 2024. [online]. Dostupné na internete: https://iuridica.truni.sk/sites/default/files/dokumenty/katedry/oaop/podujatia/2024_03_pozvanka-final.pdf.

základom právnej istoty, ktorá je jednou z najvyšších hodnôt materiálneho právneho štátu. Táto hodnota zabezpečuje, že každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít. Ak takáto ustálená prax neexistuje, má procesná strana právo na spravodlivé a riadne odôvodnené rozhodnutie, ktoré rešpektuje zásady rovnosti a právnej istoty.²¹

Predbežné právne posúdenie

Predvídateľnosť rozhodnutia v civilnom konaní je významne podporovaná procesným inštitútom predbežného právneho posúdenia veci, ktoré je upravené v Civilnom sporovom poriadku. Tento inštitút umožňuje stranám už v priebehu konania získať informáciu o tom, ako súd predbežne hodnotí skutkové a právne otázky sporu, čím sa zvyšuje transparentnosť a predvídateľnosť konečného rozhodnutia.

Predbežné právne posúdenie sporu je procesný inštitút, ktorý posilňuje princíp právnej istoty, ktorý je zakotvený v čl. 2 CSP, a zároveň podporuje princíp hospodárnosti konania podľa čl. 17 CSP. Predbežné právne posúdenie umožňuje stranám objektívne predvídať možné rozhodnutie súdu, čím sa zvyšuje transparentnosť a predvídateľnosť súdnych rozhodnutí.²² Jeho právna úprava je obsiahnutá v § 181 ods. 2 CSP, ktorý stanovuje, že súd pri určitých úkonoch určí, ktoré skutkové tvrdenia považuje medzi stranami za sporné a nesporné, a zároveň rozhodne, ktoré dôkazy vykoná a ktoré nie. Súčasťou tohto procesu je aj predbežné právne posúdenie veci, ktoré súd poskytuje stranám, pokiaľ tak už neurobil pri predbežnom prejednaní sporu. Zákonná úprava predbežného posúdenia sporu je pomerne stručná a neposkytuje detailný metodický postup, ako má súd pri poskytovaní predbežného právneho posúdenia postupovať. Otázky metodiky by mali byť riešené najmä súdnou praxou a tvorbou judikatúry, nie podrobnou zákonnou úpravou.²³

Predbežné posúdenie sporu možno rozdeliť na dve časti: predbežné skutkové posúdenie a predbežné právne posúdenie. Predbežné skutkové posúdenie spočíva v určení, ktoré skutkové tvrdenia sú medzi stranami sporné a ktoré nesporné, a ktoré dôkazy budú vykonané. Predbežné právne posúdenie znamená, že súd stranám predbežne oznámi, ako sa mu vec javí po právnej stránke.²⁴

Účelom predbežného právneho posúdenia je umožniť stranám lepšie sa pripraviť na konanie a relevantne sa vyjadriť k veci. Niektorí odborníci odporúčajú, aby súd v rámci predbežného posúdenia uviedol aj to, ktoré dôkazy bude vykonávať a ktorá strana nesie dôkazné bremeno. Ak strana nenavrholá dôkaz k určitému tvrdeniu, súd by mal na túto skutočnosť upozorniť, avšak nie je povinný konkretizovať, aký dôkaz by mal byť predložený.²⁵

Dôvodová správa k CSP zdôrazňuje, že povinnosť určiť sporné a nesporné skutkové tvrdenia a poskytnúť predbežné právne posúdenie je významná pre zrýchlenie civilného konania a predchádzanie

²¹ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 736/2016.

²² Andrejčík, P., Predbežné právne posúdenie veci (návrh *de lege ferenda* alebo návod na použitie). Justičná revue, 75, 2023, č. 3, s. 3.

²³ Löwy, A., Veľký senát a ustálená prax. [online]. Právny obzor, 105, 2022, č. 2. s. 95 – 111. Dostupné na internete: <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2022.2.01> [cit. 2025-07-21].

²⁴ Gešková, K., Trnavské právnické debaty: predbežné posúdenie sporu a prekvapivé súdne rozhodnutia. In: Legalis, 2/2024.

²⁵ Andrejčík, P., Predbežné právne posúdenie veci (návrh *de lege ferenda* alebo návod na použitie). Justičná revue, 75, 2023, č. 3.

prekvapivým rozhodnutiam. Súd je povinný oznámiť predbežné právne posúdenie už na prvom pojednávaní, pričom toto stanovisko musí byť určité a zrozumiteľné, aby strany vedeli, aký výrok možno očakávať. Predbežné právne posúdenie nesmie byť zjednodušené len na konštatovanie dôvodnosti alebo nedôvodnosti žaloby. Súd musí podrobne subsumovať relevantné skutkové okolnosti pod príslušné právne ustanovenia a na ich základe prezentovať svoj predbežný právny záver. Predbežnosť tohto posúdenia spočíva v tom, že súd ešte nevychádza z výsledkov úplného dokazovania, ale z dostupných informácií a dôsledného argumentačného postupu. Nie je potrebné, aby sudca predbežné právne posúdenie odôvodňoval, pretože by tým naplnil náležitosti verejného vyhlásenia rozsudku. Na predbežné právne posúdenie nie je možné reagovať inak ako štandardnými vyjadreniami k predmetu konania. Konfrontačná polemica o správnosti predbežného posúdenia je prípustná až v odvolacom konaní.

Závery predbežného právneho posúdenia nie sú pre súd záväzné pri rozhodovaní vo veci samej. Súd si musí zachovať nezávislosť a slobodu myšlienkového postupu, pričom jeho rozhodnutie musí vychádzať z objektívneho práva a definitívne zisteného skutkového stavu²⁶. Ak by sa súd od predbežného právneho posúdenia výrazne odklonil, je povinný tento odklon v odôvodnení rozhodnutia vysvetliť. Predbežné právne posúdenie sporu je teda procesný inštitút, ktorého cieľom je zvýšiť predvídateľnosť súdnych rozhodnutí, posilniť právnu istotu strán a zrýchliť priebeh civilného konania. Jeho správna aplikácia prispieva k efektívnejšiemu a transparentnejšiemu súdnemu konaniu

III. Právna istota a predvídateľnosť súdneho rozhodnutia vo vybraných právnych úpravách

a) Česká republika

V českom právnom poriadku je právna istota implicitne zakotvená v čl. 1 Ústavy ČR, ktorý deklaruje Českú republiku ako právny štát, a výslovne v čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ktorý garantuje právo na spravodlivý proces. Právna istota je ďalej rozvíjaná judikatúrou Ústavného súdu ČR, ktorý opakovane zdôrazňuje potrebu predvídateľnosti práva, ochrany nadobudnutých práv a zákazu svojvoľného postupu orgánov verejnej moci. V civilnom procese je právna istota podporovaná aj procesnými pravidlami. Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád (OSŘ) v § 118 ods. 1 a 2 upravuje povinnosť súdu na pojednávaní oznámiť účastníkom, ktoré skutkové tvrdenia sú sporné a ktoré dôkazy budú vykonané. Súd má tiež možnosť poskytnúť účastníkom predbežné právne posúdenie veci, čím sa zvyšuje transparentnosť a predvídateľnosť rozhodnutia. Skutočnosť, na ktorých sa účastníci zhodnú, nie je potrebné dokazovať, čím sa konanie zefektívňuje. Z hľadiska zákazu prekvapivých rozhodnutí je významný nález Ústavného súdu ČR sp. zn. ÚS 1247/2020, podľa ktorého z čl. 36 ods. 1 Listiny plyní zákaz prekvapivých rozhodnutí. Prekvapivé rozhodnutie je také, pri ktorom účastníci nemali možnosť vyjadriť sa k odlišnému hodnoteniu dôkazov alebo právnenému posúdeniu veci. Súd však nie je povinný oznámiť účastníkom svoj predbežný hodnotiaci názor na dôkazy, tento je povinný uviesť až v odôvodnení rozhodnutia. Podstatné je, aby účastníci mali možnosť účinne argumentovať ku všetkým otázkam, ktoré sú pre rozhodnutie relevantné²⁷.

²⁶ Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp. zn. 14 Co 251/2017.

²⁷ Nálež Ústavného súdu ČR sp. zn. ÚS 1247/2020.

Absencia predbežného právneho posúdenia sporu v českom civilnom procese preto sama osebe neznamená vadu konania, pokiaľ je zachovaná možnosť účastníkov vyjadriť sa k rozhodujúcim otázkam a je dodržaný zákaz prekvapivých rozhodnutí.²⁸

b) Rakúsko

Rakúsky Občiansky súdny poriadok (ZPO)²⁹ v § 258 upravuje prípravné pojednávanie, ktoré je kľúčovým procesným inštitútom na zabezpečenie právnej istoty v civilnom procese. Prípravné pojednávanie slúži na rozhodnutie o procesných námietkach, prednes strán, prerokovanie skutkových a právnych tvrdení vrátane ich právneho posúdenia, pokus o dosiahnutie zmieru a, ak tento zlyhá, na prerokovanie ďalšieho postupu v konaní a oznámenie programu konania. V prípade potreby môže súd vykonať aj výsluch strán a ďalšie dokazovanie.

Cieľom tejto fázy je nielen efektívne pripraviť vec na ďalšie konanie, ale aj zvýšiť transparentnosť a predvídateľnosť procesu. Sudca počas prípravného pojednávania posudzuje argumenty strán, poskytuje predbežné hodnotenie sporu a diskutuje so stranami o skutkových a právnych otázkach. Tento postup umožňuje stranám lepšie pochopiť, aké otázky budú v konaní rozhodujúce, a pripraviť sa na ďalšie kroky. Ak sa nepodarí dosiahnuť zmier, sudca určí harmonogram ďalšieho konania, čím sa zvyšuje efektívnosť a predvídateľnosť procesu.

Rakúsky ZPO pozná aj ďalšie inštitúty, ktoré podporujú právnu istotu, ako sú predbežné rozhodnutia (*Vorlaufende Entscheidungen*) a predbežné opatrenia (*Einstweilige Verfügung*). Všetky tieto procesné nástroje smerujú k tomu, aby strany konania mali jasnú predstavu o priebehu a možných výsledkoch sporu, čím sa posilňuje ich dôvera v spravodlivosť a stabilitu právneho systému.³⁰

Z uvedeného vyplýva, že právna istota v Rakúsku je zabezpečovaná najmä prostredníctvom procesných pravidiel, ktoré kladú dôraz na transparentnosť, predvídateľnosť a efektívnosť súdneho konania. Hoci rakúsky právny poriadok nepozná inštitút predbežného právneho posúdenia sporu v takej podobe, ako je upravený v Slovenskej republike, obdobnú funkciu plní prípravné pojednávanie (*„vorbereitende Tagsatzung“*) podľa § 258 rakúskeho Občianskeho súdneho poriadku (ZPO)³¹.

c) Nemecko

V nemeckom civilnom procese je právna istota podporovaná najmä prostredníctvom tzv. *„Amtsermittlungspflicht“* (povinnosť sudcu viesť spor a vyšetrovať), ktorá je zakotvená v § 139, § 272 a § 278 *Zivilprozessordnung (ZPO) in der im Bundesgesetzblatt Teil I veröffentlichten Fassung*. Sudca má aktívnu úlohu pri objasňovaní skutkového stavu a právnych otázok, pričom je povinný upozorňovať strany na nedostatky v dôkazoch alebo argumentácii a poskytovať im predbežné právne názory na

²⁸ Janošek, V., Předbežný právní názor soudu. [online] [cit. 2025-07-15] Dostupné na internete: <https://www.epravo.cz/top/clanky/predbezny-pravni-nazor-soudu-114284.html>.

²⁹ Civilný sporový poriadok (Zivilprozessordnung) [online] [cit. 2025-07-15] Dostupné na internete: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=1000169>.

³⁰ Oesterreich.gv.at. Mündliche Streitverhandlung. 2023. [online] [cit. 2025-07-15] Dostupné na internete: https://www.oesterreich.gv.at/themen/gesetze_und_recht/gerichtsorganisation_der_justiz/zivilrecht/2/1/Seite.1010324.html.

³¹ Bielez, H., Krepil, P., Peschek, E.: Litigation. Dispute Resolution Laws and Regulations Austria, 2024 [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://iclg.com/practice-areas/litigation-and-dispute-resolution-laws-and-regulations/austria>.

sporné otázky.³² Tento prístup je známy ako „materiálne vedenie sporu“ (*Materielle Prozessleitung*), kde sudca nie je len pasívnym rozhodcom, ale aktívne pomáha stranám zamerať sa na podstatné otázky a predchádzať zbytočným prietahom. Predbežné právne posúdenie sporu (*vorläufige Rechtsansicht*) sa v Nemecku realizuje najmä v rámci prípravného pojednávania a právneho dialógu (*Rechtsgespräch*) medzi sudcom a stranami. Sudca môže už na začiatku konania predbežne naznačiť, ako vníma vec po právnej a skutkovej stránke, čím poskytuje stranám vodítko pre ďalšiu argumentáciu a dôkazné návrhy. Tieto predbežné názory nie sú pre sudcu záväzné, ale významne prispievajú k transparentnosti a predvídateľnosti procesu.

Cieľom týchto inštitútov je uľahčiť zmier medzi stranami, zefektívniť konanie prediskutovaním právnych otázok už na začiatku, riešiť procesné prekážky (napr. premlčanie, neplatnosť žaloby), podporiť otvorenú komunikáciu medzi súdom a stranami, vyjasniť sporné a nesporné body už v úvode konania. Sudca je povinný viesť spor efektívne, upozorňovať na procesné nedostatky a môže navrhnovať aj dohodu o zmieri. Týmto spôsobom sa zvyšuje efektivita, predvídateľnosť a právna istota v civilnom procese. Strany získavajú lepší prehľad o možných výsledkoch sporu, čo prispieva k rýchlejšiemu a spravodlivejšiemu riešeniu konfliktov.

Z uvedeného je zrejmé, že právna istota v Nemecku je zabezpečovaná prostredníctvom viacerých procesných inštitútov nemeckého občianskeho súdneho poriadku (ZPO), ktoré kladú dôraz na predvídateľnosť, transparentnosť a efektívnosť konania.³³ Významnú úlohu zohráva aktívna účasť sudcu na vedení sporu, predbežné právne posúdenie a povinnosť objasňovania.

d) Anglicko a Wales

V právnom systéme Anglicka a Walesu zabezpečujú predvídateľnosť súdneho rozhodnutia a právnu istotu najmä inštitúty *Early Neutral Evaluation* (ENE) a *Case Management Conferences* (CMC), ktoré podporujú efektívnosť, transparentnosť a predvídateľnosť civilného procesu.³⁴

Early Neutral Evaluation (ENE) je alternatívny, nezáväzný spôsob predbežného posúdenia sporu, pri ktorom nezávislý odborník (často sudca alebo právnik) poskytne stranám nestranný pohľad na právne a skutkové otázky prípadu už v počiatočnej fáze sporu. ENE umožňuje stranám získať realistický pohľad na svoje šance na úspech, identifikovať silné a slabé stránky prípadu a často motivuje k mimosúdnej vyrovnaniu. Hoci výsledok ENE nie je pre strany záväzný, poskytuje im cenné usmernenie a zvyšuje predvídateľnosť ďalšieho postupu. ENE je konsenzuálny inštitút – jeho využitie závisí od dohody strán, pričom proces je dôverný a hodnotiteľ nemôže neskôr rozhodovať v samotnom súdnom spore.³⁵

Case Management Conferences (CMC) sú procesné stretnutia strán a sudcu, ktoré sa konajú v rôznych fázach civilného konania. Prvá CMC sa zameriava na nastavenie procesných pravidiel, identifikáciu

³² Hamm, R., *Rechtsgespräch oder Urteilsabsprachen?* [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.9785/ovs.9783504380571.267/pdf>.

³³ Civilný sporový poriadok (*Zivilprozessordnung*). [online] [cit. 2025-07-15] Dostupné na internete: https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/_139.html.

³⁴ Carson, I., *Early neutral evaluation: what is it and how does it work?* [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://harperjames.co.uk/article/guide-to-early-neutral-evaluation/>.

³⁵ Morgan, P., *Dispute resolution: The role of neutral evaluation in mediation* [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://www.wilberforce.co.uk/news/dispute-resolution-the-role-of-neutral-evaluation-in-mediation/>.

klúčových otázok a plánovanie ďalšieho postupu. Druhá CMC, ktorá sa koná pred samotným súdnym pojednávaním, slúži na zúženie sporných otázok, určenie potrebných dôkazov a odborníkov, a na vytvorenie harmonogramu ďalších procesných krokov. CMC umožňuje stranám aj súdu lepšie sa pripraviť na pojednávanie, zvyšuje transparentnosť a efektívnosť procesu a podporuje predvídateľnosť rozhodnutia³⁶. CMC tiež často podporuje mimosúdne vyrovnanie tým, že strany získajú jasnejšiu predstavu o priebehu a možných výsledkoch sporu.³⁷

Oba inštitúty – ENE aj CMC – prispievajú k právnej istote tým, že umožňujú stranám získať predbežné stanovisko k právnym otázkam, zvyšujú transparentnosť a predvídateľnosť procesu, podporujú efektívne riešenie sporov a mimosúdne vyrovnanie, znižujú riziko prekvapivých rozhodnutí a zbytočných prieťahov.

e) USA

V americkom federálnom práve je jedným z kľúčových inštitútov (aj v civilnom procese) na podporu predvídateľnosti a právnej istoty tzv. *Pre-Trial Conference*.³⁸ Ide o procesné stretnutie, ktoré sa koná pred samotným súdnym pojednávaním na základe výzvy súdu. Zúčastňujú sa ho najmä advokáti strán, ktorí pred sudcom prezentujú stav prípadu, informujú o pripravenosti na pojednávanie, o možnostiach urovnania sporu a o dôkazoch, ktoré plánujú predložiť. Sudca v tejto fáze často vystupuje ako facilitátor, ktorý sa snaží strany motivovať k dohode, prípadne poskytuje nezáväzný názor na právne otázky prípadu.³⁹

Cieľom *Pre-Trial Conference* je urýchliť a zefektívniť konanie, identifikovať a zúžiť sporné otázky, podporiť mimosúdne vyrovnanie, pripraviť harmonogram ďalších procesných krokov, zabezpečiť, aby boli všetky dôkazy a argumenty pripravené na hlavné pojednávanie.

Sudca môže v rámci *Pre-Trial Conference* naznačiť svoj predbežný pohľad na vec, čo stranám umožňuje realisticky zhodnotiť svoje šance a často vedie k dohode ešte pred samotným súdnym rozhodnutím. Ak dôjde k dohode, sudca ju musí schváliť, čím sa zabezpečí jej zákonnosť a spravodlivosť.

Okrem *Pre-Trial Conferences* prispievajú k právnej istote aj ďalšie procesné inštitúty, ako sú *Discovery* (povinnosť strán predkladať dôkazy vopred), *Summary Judgment* (skrátene rozhodnutie v prípade nesporných otázok), či pravidlá pre vedenie procesu (*Federal Rules of Civil Procedure*), ktoré kladú dôraz na transparentnosť, predvídateľnosť a spravodlivosť.⁴⁰

³⁶ Hall, E., Case Management conferences (directions hearings) under the CPR [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://hallellis.co.uk/case-management-conferences-directions-hearings/>.

³⁷ Rollits, The Claims Process – Costs and Case Management Conference and Directions [online], 2023. [cit.2024-11-15] Dostupné na internete: <https://www.rollits.com/news/articles/the-claims-process-costs-and-case-management-conference-and-directions/>.

³⁸ Dobbyn, P., What is a Pre-Trial Conference [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://victimsforjustice.org/2022/01/21/what-is-a-pre-trial-conference/>.

³⁹ Eickhoff, E., What are pretrial conferences and what happens during them? [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://www.hoganeickhoff.com/blog/what-are-pretrial-conferences-and-what-happens-during-them/>.

⁴⁰ Eickhoff, E., What are pretrial conferences and what happens during them? [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://www.hoganeickhoff.com/blog/what-are-pretrial-conferences-and-what-happens-during-them/>.

IV. Napĺňanie princípu predvídateľnosti a právnej istoty prostredníctvom zjednocovania rozhodovacej praxe v slovenskom civilnom procese

Jednotnosť rozhodovacej praxe je základným predpokladom právnej istoty a predvídateľnosti rozhodnutí v civilnom procese. Práve jednotný výklad a aplikácia práva zabezpečujú, že strany konania môžu oprávnene očakávať, že ich vec bude rozhodnutá v súlade s ustálenou judikatúrou, čo je základom dôvery v spravodlivosť súdneho systému. Ak by súdy rozhodovali v obdobných prípadoch rozdielne, dochádzalo by k narušeniu právnej istoty a k strate dôvery verejnosti v spravodlivé súdne konanie.⁴¹

Rozdielne právne názory v obdobných prípadoch predstavujú závažný problém, ktorý je potrebné riešiť na úrovni najvyššieho súdu, aby sa zabezpečila jednotná a predvídateľná rozhodovacia prax. Takéto rozdielnosti môžu vážne ohroziť princíp právnej istoty, dôveru občanov v právny systém a celkovú stabilitu právneho poriadku. Ústavný súd preto vo svojom rozhodnutí zdôraznil, že zabezpečenie jednotnosti rozhodovania je jednou zo základných podmienok fungovania právneho štátu a ochrany práv a slobôd občanov.⁴²

Úloha Najvyššieho súdu SR

Najvyšší súd Slovenskej republiky je vrcholným orgánom všeobecného súdnictva, ktorého hlavnou úlohou je zabezpečovať jednotný výklad a aplikáciu zákonov v civilnom procese. Podľa § 21 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch Najvyšší súd rozhoduje o mimoriadnych opravných prostriedkoch, zjednocuje rozhodovacu činnosť nižších súdov a vydáva stanoviská na zjednotenie výkladu zákonov. Práve Najvyššiemu súdu je zverená právomoc zjednocovať judikatúru všeobecných súdov, pričom ústavnému súdu neprislúcha suplovať túto právomoc ani zjednocovať judikatúru „*in abstracto*“⁴³.

Ústavný súd SR vo svojej judikatúre opakovane zdôraznil, že jeho úlohou nie je vytvárať jednotný právny názor na všetky právne otázky, ale zabezpečiť, aby rozhodnutia všeobecných súdov boli v súlade s ústavou a medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky. Ak iný senát Najvyššieho súdu vysloví odlišný právny názor, ústavný súd nemá právomoc tento názor meniť alebo harmonizovať, pretože takáto kompetencia je výlučne v rukách Najvyššieho súdu SR. V praxi to znamená, že ak existujú odlišné právne názory medzi senátmi Najvyššieho súdu, je na Najvyššom súde, aby prostredníctvom svojich vnútorných mechanizmov (napr. rozhodnutia veľkých senátov) zabezpečil jednotnosť rozhodovacej praxe. Ústavný súd môže zasiahnuť len vtedy, ak by rozhodnutie všeobecného súdu bolo svojvoľné, zjavne neodôvodnené alebo by porušovalo základné práva strán konania.⁴⁴

Zároveň platí, že právo na spravodlivý proces neznamená právo na rozhodnutie v súlade s právnym názorom strany, ale právo na spravodlivé, dôsledné a zrozumiteľné odôvodnenie rozhodnutia. Ak je rozhodnutie Najvyššieho súdu dostatočne odôvodnené a má oporu vo vykonanom dokazovaní, ústavný súd nemá dôvod zasahovať do jeho právneho názoru.⁴⁵

⁴¹ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 293/2018.

⁴² Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, IV. ÚS 209/2010.

⁴³ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky, I. ÚS 290/2010.

⁴⁴ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. IV. ÚS 150/2003.

⁴⁵ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. II. ÚS 152/2018.

Úloha Najvyššieho súdu SR je preto významná pre zabezpečenie jednotnosti rozhodovacej praxe, právnej istoty a predvídateľnosti rozhodnutí v civilnom procese. Ústavný súd v tomto smere vystupuje len ako ochranca ústavnosti, nie ako ďalšia opravná inštancia alebo zjednocovateľ judikatúry všeobecných súdov.

Zriadenie zjednocovacích senátov

Od 1. júna 2022 Najvyšší súd SR zriadil špeciálne zjednocovacie senáty, ktoré majú zásadný význam pre kvalitu a jednotnosť rozhodovacej praxe. Zriadenie týchto senátov je reakciou na potrebu posilniť právnu istotu a predvídateľnosť rozhodnutí nielen na úrovni najvyššieho súdu, ale aj v rozhodovaní nižších súdov. Práve prostredníctvom kvalitnej a jednotnej judikatúry je možné zabezpečiť, aby sa na rovnaké právne otázky odpovedalo vždy rovnako, čím sa posilňuje dôvera verejnosti v spravodlivosť a stabilitu právneho systému. Zjednocovacie senáty tak prispievajú k znižovaniu rozdielov vo výklade zákonov, k obmedzeniu súdivosti a k zrýchleniu súdnych konaní, čo je z pohľadu občana mimoriadne dôležité. Úlohou zjednocovacích senátov je riešiť prípady, v ktorých došlo k rozdielnemu výkladu zákona alebo iných všeobecne záväzných právnych predpisov. Predsedovia príslušných kolégií sú upozorňovaní na situácie, kde je potrebné zjednotiť výklad, či už ide o otázky v rámci jedného kolégia, alebo medzi viacerými kolégiami, ak sú tieto otázky sporné.

Zjednocovacie senáty zároveň poskytujú sudcom podporu tým, že zhromažďujú a odovzdávajú poznatky o výklade a aplikácii právnych predpisov, a to nielen z rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu SR, ale aj Ústavného súdu SR, ďalších slovenských súdov, ako aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie.

V každom kolégiu Najvyššieho súdu, obchodnoprávnom, občianskoprávnom a trestnom, pôsobí jeden päťčlenný zjednocovací senát, ktorý je garantom jednotného výkladu práva v príslušnej oblasti. Vďaka tejto inštitúcii sa judikatúra Najvyššieho súdu SR stáva skutočným prameňom práva a garantuje stranám konania, že na rovnaké právne otázky dostanú v rovnakých podmienkach rovnakú odpoveď.⁴⁶

Zjednocovacie senáty však nevydávajú rozhodnutia v konkrétnych sporoch, ale formulujú výkladové závery a interné stanoviská, ktoré následne prenikajú do rozhodovacej praxe najmä prostredníctvom veľkého senátu podľa § 48 CSP. Veľký senát tak predstavuje „most“ medzi abstraktnými zjednocovacími závermi a záväznou judikatúrou v individuálnych veciach, pričom oba mechanizmy sa navzájom dopĺňajú a smerujú k rovnakému cieľu – k jednotnosti výkladu a aplikácie práva.

Význam veľkého senátu

Kým zjednocovacie senáty pôsobia predovšetkým ako odborné kolégiá zabezpečujúce vnútornú koherenciu rozhodovacej praxe, veľký senát predstavuje procesný orgán, ktorý tieto zjednocovacie impulzy premieta do konkrétnych, pre ostatné senáty záväzných rozhodnutí.

Podľa § 48 ods. 1 CSP je každý senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „Najvyšší súd SR“) povinný postúpiť vec veľkému senátu vždy, keď pri svojom rozhodovaní dospeje k právnomu názoru, ktorý je odlišný od názoru, ktorý už bol vyslovený v rozhodnutí iného senátu. Táto povinnosť sa vzťahuje

⁴⁶ Števec, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol., Civilný sporový poriadok. Komentár, Praha: C. H. Beck, 2016, 1157 s.

na všetky právne otázky, či už hmotnoprávne alebo procesné, a jej cieľom je zabezpečiť, aby v prípadoch, kde existujú rozdielne právne názory, rozhodoval jednotný a záväzný právny názor [§ 48 ods. 1 CSP]. Veľký senát je zložený z predsedu príslušného kolégia a šiestich sudcov, pričom predsedom je predseda kolégia, ktorého vec sa postúpi. Členmi sú sudcovia senátu, ktorý vec postúpil, a traja sudcovia určení rozvrhom práce Najvyššieho súdu SR. Takéto zloženie zabezpečuje, že v diskusii o spornom právnom názore sú zastúpené všetky relevantné pohľady a názory.⁴⁷

Rozhodnutie veľkého senátu má pre ostatné senáty najvyššieho súdu záväzný charakter. Ak sa niektorý senát chce odkloniť od právneho názoru vyjadreného v rozhodnutí veľkého senátu, musí vec opäť postúpiť na rozhodnutie veľkému senátu, ktorý rozhodne o správnosti takéhoto odklonu [§ 48 ods. 3 CSP]. Tento mechanizmus je dôležitý na zabezpečenie jednotnosti judikatúry a predvídateľnosti rozhodnutí, čo je základom dôvery v právny systém.

Veľký senát NS SR je teda inštitútom, ktorý má zásadný význam pre jednotnosť a stabilitu judikatúry Najvyššieho súdu SR. Jeho rozhodnutia sú záväzné pre ostatné senáty a predstavujú účinný nástroj na riešenie rozporov v rozhodovacej praxi, čím naplňajú požiadavky právnej istoty, predvídateľnosti a spravodlivosti. Týmto spôsobom veľký senát zabezpečuje, že v podobných prípadoch bude rozhodnutie vždy jednotné, čo je základom dôvery občanov v právny štát a jeho inštitúcie.⁴⁸

Vo vzťahu k otázkam ako sú rozhodovanie v rámci ustálenej judikatúry a princíp právnej istoty zaujal Ústavný súd SR jasný a zásadný postoj. Podľa nálezu Ústavného súdu SR zo dňa 20. októbra 2021, sp. zn. I. ÚS 189/2021⁴⁹ je úloha veľkého senátu v prvom rade zabezpečiť, aby v prípadoch, keď existujú rozdielne právne názory, bol prijatý záväzný a odôvodnený právny názor, ktorý bude slúžiť ako štandard pre ďalšie rozhodnutia. Ústavný súd zdôraznil, že ak by veľký senát neplnil svoju úlohu, vznikla by vážna hrozba pre právnu istotu a dôveru v právny systém, pretože by dochádzalo k opakovaniu rozporov a k znížovaniu dôvery verejnosti v spravodlivosť⁵⁰. Tento názor potvrdzuje, že úlohou veľkého senátu je nielen riešiť aktuálne sporné otázky, ale aj vytvárať pevné a záväzné právne štandardy, ktoré zabezpečia, že v podobných prípadoch bude rozhodnutie vždy jednotné a predvídateľné, čím sa naplnia princíp právnej istoty a dôveryhodnosti celého právneho systému. V prípade, že medzi rozhodnutiami Najvyššieho súdu SR existujú rozdielne právne názory, je ústavne nevyhnutné, aby veľký senát, ako najvyšší orgán na zjednotenie judikatúry, konal v súlade s princípom právnej istoty a zabezpečil, že v podobných prípadoch bude rozhodnutie jednotné. Ak by veľký senát nerozhodol priamo, ale len na základe dôvodovej správy, alebo by sa odklonil od ustálenej judikatúry bez dostatočného odôvodnenia, porušovalo by to princíp právnej istoty a ohrozovalo dôveru občanov v právny systém.⁵¹

⁴⁷ Ševcová, K., Rozhodovacia činnosť Veľkého senátu Najvyššieho súdu SR a prejudiciálne účinky jeho rozhodnutia, In: Dny práva 2019 – Days of Law 2019 [online], s. 83–92. [cit.2025-07-12] Dostupné na internete: <http://dnyprava.law.muni.cz/dokumenty/53530>.

⁴⁸ Ševcová, K., Rozhodovacia činnosť Veľkého senátu Najvyššieho súdu SR a prejudiciálne účinky jeho rozhodnutia, In: Dny práva 2019 – Days of Law 2019 [online], s. 83–92. [cit.2025-07-12] Dostupné na internete: <http://dnyprava.law.muni.cz/dokumenty/53530>.

⁴⁹ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 189/2021.

⁵⁰ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 49/06.

⁵¹ Löwy, A., Veľký senát a ustálená prax, Právny obzor [online], roč. 105, 2022, č. 2, s. 95–111. [cit.2025-07-21] Dostupné na internete: <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2022.2.01>.

Ústavný súd preto konštatoval, že rozhodnutie veľkého senátu, ktoré neobsahuje jasné a záväzné právne stanovisko, je v rozpore s princípom právnej istoty, a preto je neakceptovateľné. Tento názor potvrdzuje, že rozhodovanie v rámci ustálenej judikatúry prispieva k stabilite právneho systému, posilňuje dôveru občanov v spravodlivé rozhodovanie.⁵²

Veľký senát na Slovensku vznikol prijatím CSP, pričom jeho hlavnou úlohou je zjednocovanie judikatúry a zabezpečenie právnej istoty v civilnom práve. Podľa § 48 CSP má veľký senát hierarchicky najvyššie postavenie medzi senátmi Najvyššieho súdu SR, pričom jeho rozhodnutia sú záväzné pre ostatné senáty a sudy nižších stupňov. Na rozdiel od toho, v Českej republike je inštitút veľkého senátu definovaný v zákone č. 6/2002 Sb. o súdoch, ktorý upravuje jeho zloženie, kompetencie a spôsob rozhodovania. Veľký senát v ČR má v zložení deväť sudcov, pričom jeho rozhodnutia sú záväzné a majú význam pre jednotnosť judikatúry, avšak jeho právomoci sú širšie, pokrývajú aj trestné veci a ďalšie oblasti práva.

Tak ako sme už uviedli, hlavnou úlohou veľkého senátu na Slovensku je zjednocovanie judikatúry, rozhodovanie o odklone od právneho názoru a zabezpečenie jednotnosti v rozhodovacej praxi. Podľa CSP má veľký senát právomoc rozhodovať vo veciach, kde je potrebné zjednotiť právne názory, a to v prípadoch odklonu od judikatúry alebo pri otázkach, ktoré majú zásadný právny význam. V Českej republike má však veľký senát širšie kompetencie, rozhoduje aj vo veciach trestného práva, a jeho rozhodnutia majú význam pre celú právnu prax v krajine. Okrem toho, v ČR je veľký senát pevne zakotvený v zákone a jeho rozhodnutia sú záväzné pre všetky sudy, pričom jeho pôsobnosť je širšia, pokrýva aj otázky týkajúce sa ústavnosti a medzinárodného práva.⁵³

Na Slovensku je veľký senát zložený zo siedmich sudcov, z ktorých jeden je predsedom, a zvyšní štyria sudcovia sú určení rozvrhom práce NS SR. Pri rozhodovaní je vylúčené, aby senát mal párne zloženie, teda vždy je v nepárnom počte, čo zabezpečuje rozhodovaciu väčšinu. V Českej republike je veľký senát zložený z deväťčlenného kolektívu, pričom jeho členovia sú stálymi sudcami, pričom v praxi je v trestnoprávných veciach zloženie deväťčlenné, v občianskoprávných a obchodnoprávných veciach sedemnášťčlenné. Zaujímavým rozdielom je, že v SR je zloženie veľkého senátu dynamické, pričom traja sudcovia sa obmieňajú podľa prípadu, zatiaľ čo v ČR je obsadenie veľkého senátu pevné a stály.⁵⁴

Kým na Slovensku je veľký senát vnímaný ako špeciálny kolektívny orgán, ktorý má primárne zjednocovať judikatúru a zabezpečovať právnu istotu, v ČR má širšie kompetencie a jeho rozhodnutia sú záväzné pre všetky sudy v krajine, vrátane trestného práva. Z hľadiska obsadenia je v SR dynamický, s obmieňajúcimi sa sudcami, zatiaľ čo v ČR je pevne stanovené zloženie a stály kolektív. V ČR je veľký senát pevne zakotvený v zákone a jeho rozhodnutia majú význam aj pre otázky ústavnosti, čo v SR zatiaľ nie je tak výrazne rozvinuté. To znamená, že pri komparácii veľkého senátu v SR a ČR je zrejmé, že hoci majú podobné názvy a základné funkcie, ich právne zakotvenie, zloženie, kompetencie a rozhodovacia prax sa výrazne líšia. Slovenský veľký senát je stále v procese rozvoja a jeho rozhodnutia majú význam najmä pre zjednocovanie judikatúry v civilnom práve, zatiaľ čo v ČR má pevnejšie zakotvené postavenie

⁵² Števec, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol., Civilný sporový poriadok. Komentár, Praha: C. H. Beck, 2016, 1157 s.

⁵³ Matejová, J., (Ro)Zloženie veľkého senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, In: Justičná revue, roč. 71, 2019, č. 8–9, s. 802, ISSN 1335-6461.

⁵⁴ Kadlec, O., Role velkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky. Praha: Wolters Kluwer, ČR, 2019.

a širšie kompetencie, pričom jeho rozhodnutia majú význam pre celú právnu prax krajiny. Tieto odlišnosti odrážajú aj rozdielne právne tradície a systémové usporiadanie súdnictva v oboch štátoch.⁵⁵

Zbierka stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky

Najvyšší súd SR zohráva významnú úlohu pri zabezpečovaní jednotného výkladu a aplikácie právnych predpisov. Túto úlohu naplňa nielen svojou rozhodovacou činnosťou, ale aj prijímaním stanovísk, ktoré slúžia na zjednotenie výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov. Okrem toho Najvyšší súd SR zverejňuje právoplatné rozhodnutia, ktoré majú zásadný význam pre právnu prax. V Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky sú publikované tzv. *právne vety*. Ide o stručné vyjadrenia právnych záverov, ktoré vyplývajú z rozhodnutí Najvyššieho súdu SR. Právne vety poskytujú nižším súdom orientáciu pri rozhodovaní podobných prípadov a prispievajú k zjednocovaniu rozhodovacej praxe tým, že ponúkajú jasné a stručné usmernenie pre aplikáciu práva v konkrétnych situáciách.⁵⁶

V. Prejudicialita

Prejudicialita patrí medzi základné procesné inštitúty civilného procesu, ktorého význam je úzko spätý s princípom právnej istoty, právom na spravodlivý proces a efektívnym fungovaním súdnej ochrany práv. V slovenskom právnom poriadku je prejudicialita upravená najmä v § 194 Civilného sporového poriadku (CSP), pričom jej praktické uplatňovanie je podrobne rozpracované v odbornej literatúre aj judikatúre. Táto právna úprava predstavuje vzťah medzi dvoma rozhodnutiami orgánov verejnej moci, pričom skoršie rozhodnutie má vplyv na rozhodovanie v ďalšom konaní. Môže ísť o vzťah medzi dvoma súdnymi rozhodnutiami alebo medzi rozhodnutím súdu a rozhodnutím iného orgánu verejnej moci, napríklad správneho orgánu. Prejudiciálny účinok znamená, že orgán verejnej moci, ktorý rozhoduje neskôr, je v určitých prípadoch viazaný skorším rozhodnutím alebo je povinný sa s ním vysporiadať v odôvodnení svojho rozhodnutia.

Základná právna úprava prejudiciality je obsiahnutá v § 194 CSP, ktorý stanovuje, že ak má o určitej otázke rozhodovať iný orgán verejnej moci, súd môže túto otázku posúdiť sám, avšak nemôže o nej rozhodnúť. Ak už bolo o takejto otázke rozhodnuté, súd je povinný prihliadnuť na toto rozhodnutie a vysporiadať sa s ním v odôvodnení svojho rozhodnutia. Prejudicialita je významným procesným inštitútom, ktorý zabezpečuje konzistentnosť a predvídateľnosť rozhodnutí v civilnom procese. Jej správne uplatňovanie je nevyhnutné pre zachovanie princípu právnej istoty a spravodlivého procesu. Súd je viazaný rozhodnutím iného orgánu len v zákonom ustanovených prípadoch, pričom vo väčšine situácií má právo posúdiť predbežnú otázku sám. Tento princíp je kľúčový pre ochranu práv strán konania a na zabezpečenie stability právnych vzťahov v spoločnosti.

Pri prejudicialite rozlišujeme dve základné situácie. Prvou je situácia, keď už o predbežnej otázke rozhodoval iný orgán alebo súd, pričom súd je v takom prípade viazaný jeho rozhodnutím len v zákonom ustanovených prípadoch. Vo všeobecnosti platí, že súd nie je viazaný rozhodnutím iného orgánu, ak nie je záväzný alebo ak neplatí § 193 CSP, ktorý upravuje prípady, kedy sú rozhodnutia iných orgánov

⁵⁵ Sedlačko, F., Problematická pôsobnosť veľkého senátu Najvyššieho súdu SR. In Bulletin Slovenskej advokácie. 2020, č. 6, s. 11.

⁵⁶ <https://www.nsud.sk/zbierka-stanovisk-a-rozhodnuti/>.

záväzné. Druhou situáciou je, keď o predbežnej otázke ešte nebolo rozhodnuté, a v takom prípade má súd právo túto otázku posúdiť sám, pričom je však viazaný zákonnými výnimkami, ako sú ustanovenia § 193 CSP, ktoré mu v tom bránia. Ak o takejto otázke prebieha iné konanie, súd je povinný konanie prerušiť.

Ak o predbežnej otázke rozhodol iný orgán verejnej moci, súd nie je týmto rozhodnutím viazaný, avšak je povinný naň prihliadnuť a vysporiadať sa s ním v odôvodnení svojho rozhodnutia. Musí vysvetliť, prečo sa s predchádzajúcim rozhodnutím stotožňuje alebo prečo prijal odlišný skutkový či právny záver. Oprávnenie posúdiť otázku inak, ako rozhodol iný orgán, neznamená, že môže prehodnotiť vznik, zmenu alebo zánik právnych vzťahov, ktoré toto rozhodnutie spôsobilo. Súd berie rozhodnutie iného orgánu ako právnu skutočnosť, ktorá vyvoláva právne účinky, ale nie je viazaný jeho skutkovými a právnymi závermi. To je dôležité najmä v prípade, ak ide o rozhodnutia správnych orgánov, pretože by to narušovalo nezávislosť súdu a jeho schopnosť rozhodovať nezávisle na iných orgánoch.

V prípade, že o otázke rozhoduje vyšší súd, najmä odvolací alebo dovolací, je nižší súd viazaný právnym názorom vysloveným v rozhodnutí vyššieho súdu, a to v rozsahu, v akom sa otázka týka právnych otázok, ktoré boli predmetom rozhodovania. Táto viazanosť je upravená v § 228 CSP a jej cieľom je zabezpečiť jednotnosť rozhodovacej praxe, právnu istotu a stabilitu právnych vzťahov. Nižší súd je povinný sa týmto právnym názorom riadiť a nemôže sa od neho odchýliť, pokiaľ nedôjde k zmene skutkového stavu alebo právnej úpravy. Ak by nižší súd odchýlil od právneho názoru bez relevantného dôvodu, porušil by princíp právnej istoty a spravodlivosti, čo by mohlo viesť k jeho zrušeniu a opätovnému prejednaniu veci. Preto je dôležité, aby odôvodnenie takýchto rozhodnutí bolo dôkladné a presvedčivé.⁵⁷

V širšom zmysle prejudicialita a viazanosť súdov zabezpečujú jednotnú a predvídateľnú rozhodovaciu prax, ktorá je základom právnej stability a dôvery občanov v právny systém. Tento princíp je kľúčový pre efektívne fungovanie právneho štátu, pretože zabezpečuje, že rozhodnutia vyšších súdov sú záväzné pre nižšie súdy, a tým sa eliminuje rozporuplnosť v rozhodovaní a zvyšuje právna istota. Správne uplatňovanie týchto princípov je preto nevyhnutné na ochranu práv strán konania, stabilitu právnych vzťahov a dôveru verejnosti v právny systém.

V tomto smere však existuje aj určitá viazanosť sudcu svojím skorším rozhodnutím, prípadne rozhodnutím iného sudcu totožného súdu. Ak rovnaká právna otázka bola riešená v minulosti rovnakým súdom alebo iným sudcom toho istého súdu, je povinnosťou súdu zohľadniť túto predchádzajúcu judikatúru. Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze sp. zn. III. ÚS 289/2017 zo dňa 21. novembra 2017 jasne konštatoval, že súd má poznať svoju vlastnú judikatúru, teda aj rozhodnutia iných sudcov alebo senátov toho istého súdu, a tieto rozhodnutia musí rešpektovať a zohľadniť. Tento princíp vychádza zo základného práva na právnu istotu, ktoré je zakotvené v čl. 2 ods. 1 Ústavy SR, a je základom právneho štátu.⁵⁸ Ústavný súd preto zdôraznil, že odklon od vlastnej judikatúry bez riadneho odôvodnenia je prejavom svojvôle, ktorá narušuje základné princípy právneho štátu.

⁵⁷ Moravčíková, A., Judikatúra a pojem ustálená rozhodovacia prax, In: Bulletin slovenskej advokácie, 2016, č. 10, s. 30.

⁵⁸ Nález Ústavný súd Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 289/2017.

V praxi to znamená, že ak v predchádzajúcich rozhodnutiach súd alebo jeho senát rozhodli o rovnakej právnej otázke inak, musí pri ďalšom rozhodovaní tento predchádzajúci právny názor rešpektovať alebo ho primerane odôvodniť, ak sa od neho odchyli. Odchýlenie sa od vlastnej judikatúry bez dôvodného odôvodnenia je považované za arbitrárne a môže viesť k porušeniu základného práva na spravodlivé konanie, ako to konštatoval aj Ústavný súd SR v danom náleze.⁵⁹ To znamená, že tak ako sme už uviedli, ak bola rovnaká právna otázka riešená v minulosti rovnakým súdom alebo sudcom toho istého súdu, je povinnosťou súdu v ďalšom konaní rešpektovať túto judikatúru. Odchýlenie sa od nej je možné len s jasným, dôveryhodným odôvodnením. Aj tento princíp je zárukou právnej istoty a dôveru v právny systém ako základ demokratického právneho štátu.

VI. Záver

Záverom možno uviesť, že sme sa zamerali na otázky jednotnosti rozhodovacej praxe a prejudiciality v civilnom procese, pričom sme analyzovali ich význam pre právnu istotu, stabilitu právneho systému a dôveru občanov v spravodlivosť. Predmetom nášho skúmania bolo najmä posúdenie mechanizmov, ktoré v slovenskom právnom systéme zabezpečujú jednotnosť rozhodnutí, ako aj ich účinnosť v praxi, a to v kontexte rozhodovacích procesov Najvyššieho súdu SR, veľkých senátov a zjednocovacích senátov.

Na základe dôkladnej analýzy sme dospeli k záveru, že systém zjednocovania judikatúry a mechanizmy prejudiciality sú nevyhnutné pre zabezpečenie právnej istoty, predvídateľnosti a spravodlivosti v civilnom procese. V slovenskom právnom systéme významnou je úloha Najvyššieho súdu SR, najmä prostredníctvom veľkého senátu a zjednocovacích senátov, pre zabezpečenie jednotného výkladu práva. Tieto inštitúty majú zabezpečiť, že v prípadoch, keď existujú rozdielne právne názory medzi senátmi alebo medzi nižšími súdmi, bude prijatý záväzný a odôvodnený právny názor, ktorý bude slúžiť ako štandard pre ďalšie rozhodovanie. Takéto záväzné rozhodnutia veľkého senátu alebo zjednocovacieho senátu sú základom pre stabilitu rozhodovacej praxe, čo je nevyhnutné pre dôveru občanov v právny štát a jeho inštitúcie.

Princíp právnej istoty a jednotnosti rozhodovacej praxe sú základnými piliermi demokratického právneho štátu, ktoré zabezpečujú dôveru občanov v spravodlivosť a stabilitu právneho systému. Analýza ukázala, že kľúčovým nástrojom na zabezpečenie týchto princípov je systém zjednocovania judikatúry, vrátane úlohy veľkých senátov, zjednocovacích senátov a právnych viet, ktoré majú záväzný charakter a slúžia na harmonizáciu výkladu práva v rámci súdov.

Základnou myšlienkou je, že ak v podobných alebo rovnakých prípadoch rozhodujú súdy odlišne, bez riadneho odôvodnenia, vzniká právny chaos, ktorý narúša dôveru v právny systém a ohrozuje princíp právnej istoty.

Z uvedených dôvodov v tomto smere navrhujeme aj zavedenie dvoch návrhov *de lege ferenda*. Sme toho názoru, že zavedenie navrhovaných *de lege ferenda* opatrení by mohlo významne zvýšiť právnu istotu, znížiť rozporuplnosť rozhodnutí a posilniť dôveru v právny systém Slovenskej republiky. V konečnom dôsledku by smerovali k naplneniu základných princípov právnej istoty, predvídateľnosti rozhodnutia, či práva na spravodlivé súdne konanie.

⁵⁹ Nález Ústavný súd Slovenskej republiky, sp. zn. III. ÚS 289/2017.

Povinné postúpenie veci veľkému senátu pri rozpore v rozhodovacej praxi odvolacích súdov

V rámci návrhov *de lege ferenda* navrhujeme legislatívne upraviť povinnosť odvolacieho súdu predložiť vec veľkému senátu. Ak odvolací súd zistí, že v rozhodovacej praxi odvolacích súdov existujú odlišné názory na posúdenie totožnej alebo obdobnej otázky, je povinný vec postúpiť veľkému senátu, pričom názor veľkého senátu bude záväzným pre všetky sudy v rámci všeobecného súdnictva.

Logika tohto opatrenia vychádza z potreby, aby v právnom štáte platilo, že rovnaké alebo veľmi podobné prípady majú byť rozhodované rovnako. Z praxi vyplýva, že odvolacie sudy rozhodujú o tej istej právnej otázke rozdielne, čím vznikajú *paralelné právne názory*, čo vedie k právnej neistote, nepredvídateľnosti a nesmeruje ani k dôvere v spravodlivosť súdneho systému.

Nami navrhovaný mechanizmus by znamenal, že ak odvolací súd zistí rozpor v rozhodovacej praxi (či už medzi rôznymi odvolacími súdmi, alebo v rámci toho istého súdu), nebude rozhodovať izolovane, ale vec (povinne) postúpi veľkému senátu. Veľký senát potom vydá záväzný právny názor, ktorý bude musieť byť rešpektovaný všetkými súdmi v budúcnosti. Tým sa predíde tomu, aby sa v právnom systéme vytvárali „ostrovy“ odlišnej judikatúry, ktoré by mohli viesť k svojvôli, prípadne k nepredvídateľnosti rozhodnutí. Práve veľký senát najvyššieho súdu je inštitúciou, ktorá má najvyššiu autoritu na zjednotenie výkladu práva v rámci celej sústavy všeobecných súdov.

Sme toho názoru, že zavedenie mechanizmu povinného postúpenia veci veľkému senátu pri rozpore v rozhodovacej praxi odvolacích súdov (za predpokladu, že totožná otázka nebola zatiaľ veľkým senátom riešená), by mal veľmi pozitívny dopad nielen na procesné strany, ale aj na spoločnosť ako celok. Toto opatrenie je spôsobilé významne zvýšiť predvídateľnosť súdnych rozhodnutí, pretože strany sporu budú môcť lepšie odhadnúť výsledok svojho prípadu na základe jednotného výkladu práva. Zároveň sa tým posilní dôvera verejnosti v súdnictvo, keďže občania budú mať istotu, že sudy rozhodujú jednotne a spravodlivo, bez svojvoľných rozdielov v podobných prípadoch. Jednotná judikatúra tiež prispeje k zníženiu počtu dovolacích konaní, pretože ak budú právne otázky vyriešené autoritatívne veľkým senátom, menej strán bude mať dôvod podávať mimoriadne opravné prostriedky. V neposlednom rade toto opatrenie zrýchli a zefektívni súdne konania, keďže nebude potrebné opakovane riešiť tie isté právne otázky na rôznych súdoch, čím sa predíde zbytočným prieťahom a zvýši sa efektivita celého justičného systému.

Ak by však odvolací súd túto povinnosť nesplnil a rozhodol vo veci napriek existencii rozporných rozhodnutí v judikatúre, malo by to byť výslovne stanovené ako dovolací dôvod. Takéto pochybenie by umožnilo procesnej strane podať dovolanie a domáhať sa nápravy na najvyššom súde. Tým sa zabezpečí, že povinnosť postúpiť vec veľkému senátu nebude len formálnou, ale bude reálne vynútiteľná a jej nedodržanie bude mať konkrétne procesné následky, čím sa ešte viac posilní právna istota a jednotnosť rozhodovania v civilnom procese.

Posilnenie úlohy veľkého senátu najvyššieho súdu tak, že jeho rozhodnutia budú záväzné pre všetky nižšie sudy, predstavuje zásadný krok k zabezpečeniu jednotnosti a predvídateľnosti súdnych rozhodnutí. Logika tohto opatrenia spočíva v tom, že veľký senát je kolektívny orgán zložený z najskúsenejších sudcov, ktorý rozhoduje o najzásadnejších a sporných právnych otázkach. Ak jeho právny názor bude záväzný pre všetky ostatné senáty a nižšie sudy, odstráni sa riziko, že by sa v rovnakých alebo obdobných prípadoch rozhodovalo rozdielne len preto, že iný senát alebo súd má

odlišný právny názor. Týmto opatrením by sa vytvoril pevný referenčný rámec pre výklad práva, ktorý musia všetky sudy rešpektovať.

Prínos tohto opatrenia je jednoznačný: rozhodnutia súdov budú konzistentné a predvídateľné, čo je základom právnej istoty. Procesné strany aj verejnosť budú môcť dôverovať tomu, že v obdobných prípadoch budú sudy rozhodovať rovnako, a ak dôjde k zmene právneho názoru, bude táto zmena jasne a zrozumiteľne vysvetlená. Takýto systém posilňuje dôveru v spravodlivosť a stabilitu právneho poriadku, znižuje riziko svojvôle a zvyšuje efektivitu súdneho rozhodovania. V konečnom dôsledku ide o opatrenie, ktoré významne prispieva k ochrane právnej istoty a k posilneniu dôvery občanov v súdny systém Slovenskej republiky.

Povinnosť sudcu konfrontovať svoj právny názor s názormi iných sudcov

Zavedenie povinnosti každého sudcu pred rozhodnutím vo veci konfrontovať svoj právny názor s názormi iných sudcov prostredníctvom špecializovanej aplikácie využívajúcej informačné technológie predstavuje moderný a efektívny nástroj na zabezpečenie jednotnosti rozhodovacej praxe. Táto aplikácia umožní sudcovi rýchlo a prehľadne zistiť, či v obdobných prípadoch už existuje ustálená rozhodovacia prax, väčšinový právny názor alebo naopak, či sa vyskytujú odlišné právne názory. Sudca tak nebude rozhodovať izolovane, ale bude mať možnosť svoje právne závery porovnať s kolektívnou skúsenosťou a argumentáciou iných sudcov.

Ak sudca vďaka tejto aplikácii zistí, že jeho plánované rozhodnutie sa odchyľuje od väčšinovej judikatúry súdnych autorít alebo ustálenej rozhodovacej praxe, vznikne mu osobitná povinnosť. V takom prípade je sudca povinný v odôvodnení svojho rozsudku výslovne uviesť, že sa odkláňa od väčšinového právneho názoru, a zároveň je povinný veľmi precízne, jasne a presvedčivo odôvodniť dôvody tohto postupu. Takéto odôvodnenie musí byť podrobné a musí vysvetliť, prečo považuje odklon od ustálenej praxe za opodstatnený – napríklad z dôvodu zmeny spoločenských pomerov, nových právnych argumentov, vývoja judikatúry vyšších súdov alebo z dôvodu, že väčšinová judikatúra je podľa jeho názoru v rozpore s ústavou či medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky.

Nerešpektovanie tejto povinnosti by sa malo považovať za porušenie práva na spravodlivý proces, keďže strany konania majú legitímne očakávanie, že súd sa bude riadiť zásadou jednotnosti rozhodovania a transparentnosti. Ak sudca neoznámí a neodôvodní odklon od väčšinovej judikatúry, dochádza k narušeniu právnej istoty a predvídateľnosti rozhodnutí, čo je v rozpore so základnými princípmi spravodlivého procesu. Preto by takéto pochybenie malo zakladať prípustnosť opravného prostriedku, aby sa strana mohla domáhať nápravy a zabezpečila sa ochrana jeho práv. Tento postup má zásadný význam pre právnu istotu a transparentnosť rozhodovania. Umožňuje procesnej strane aj odbornej verejnosti pochopiť, prečo sa súd rozhodol inak ako v predchádzajúcich obdobných prípadoch, a zároveň vytvára priestor pre ďalší vývoj práva, ak je to odôvodnené. Zároveň však bráni svojvôli a neodôvodneným odklonom od ustálenej praxe, pretože sudca musí svoj postup dôkladne vysvetliť a podrobiť ho kritickému pohľadu odbornej verejnosti aj vyšších súdov.

Sme toho názoru, že takto nastavený mechanizmus významne prispeje k jednotnosti rozhodovania, zvýši transparentnosť súdnych rozhodnutí a posilní dôveru verejnosti v spravodlivosť a predvídateľnosť súdneho systému. Sudcovia budú motivovaní dôsledne rešpektovať ustálenú judikatúru, pričom v

odôvodnených prípadoch budú môcť prispieť k jej rozvoju, avšak vždy za podmienky vysokej argumentačnej kvality a transparentnosti svojho rozhodnutia.

Použité informačné zdroje:

1. Andrejčík, P., Predbežné právne posúdenie veci (návrh de lege ferenda alebo návod na použitie), *Justičná revue*, roč. 75, 2023, č. 3, s. 3.
2. Bielesz, H., Krepil, P., Peschek, E., Litigation. Dispute Resolution Laws and Regulations Austria [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://iclg.com/practice-areas/litigation-and-dispute-resolution-laws-and-regulations/austria>.
3. Carson, I., Early neutral evaluation: what is it and how does it work? [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://harperjames.co.uk/article/guide-to-early-neutral-evaluation/>.
4. Civilný sporový poriadok (Zivilprozessordnung) [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/_139.html.
5. Civilný sporový poriadok (Zivilprozessordnung) [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=1000169>.
6. Čič, M. a kol., Komentár k Ústave Slovenskej republiky, Bratislava: Eurokódex, 2012, 832 s., ISBN 978-80-89447-93-0.
7. Dobbyn, P., What is a Pre-Trial Conference [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://victimsforjustice.org/2022/01/21/what-is-a-pre-trial-conference/>.
8. Eickhoff, E., What are pretrial conferences and what happens during them? [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://www.hoganeickhoff.com/blog/what-are-pretrial-conferences-and-what-happens-during-them/>.
9. Gešková, K., Trnavské právnické debaty: predbežné posúdenie sporu a prekvapivé súdne rozhodnutia, In: *Legalis*, 2/2024.
10. Hall, E., Case Management conferences (directions hearings) under the CPR [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://hallellis.co.uk/case-management-conferences-directions-hearings/>.
11. Hamm, R., Rechtsgespräch oder Urteilsabsprachen? [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.9785/ovs.9783504380571.267/pdf>.
12. Janošek, V., Předbežný právní názor soudu [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://www.epravo.cz/top/clanky/predbezny-pravni-nazor-soudu-114284.html>.
13. Löwy, A., Mitterpachová, J., Census per atrium legalis (predbežné právne posúdenie) ako vada konania, *Justičná revue*, roč. 73, 2021, č. 6–7.
14. Löwy, A., Veľký senát a ustálená prax, *Právny obzor* [online], roč. 105, 2022, č. 2, s. 95–111. [cit.2025-07-21] Dostupné na internete: <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2022.2.01>.

15. Lysina, R., Právo na spravodlivý proces alebo právna istota? Zrážka ústavných princípov vo svetle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, Tomus XL, 1/2021, s. 151.
16. Ivanko, D., Princíp právnej istoty v navrhovanom Civilnom sporovom poriadku, In: Princípy v práve. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, Bratislava: Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, SAP, 2015, s. 131.
17. Matejová, J., (Ro)Zloženie veľkého senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, In: Justičná revue, roč. 71, 2019, č. 8–9, s. 802, ISSN 1335-6461.
18. Sedlačko, F., Problematická pôsobnosť veľkého senátu Najvyššieho súdu SR, In: Bulletin Slovenskej advokácie, 2020, č. 6, s. 11.
19. Moravčíková, A., Judikatúra a pojem ustálená rozhodovacia prax, In: Bulletin slovenskej advokácie, 2016, č. 10, s. 30.
20. Morgan, P., Dispute resolution: The role of neutral evaluation in mediation [online]. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: <https://www.wilberforce.co.uk/news/dispute-resolution-the-role-of-neutral-evaluation-in-mediation/>.
21. Najpravo, Zjednocovacie senáty Najvyššieho súdu SR [online], 2022. [cit.2025-08-02] Dostupné na internete: <https://www.najpravo.sk/clanky/zjednocovacie-senatynajvyssieho-sudu-sr.html>.
22. NS SR, Zjednocovacie senáty Najvyššieho súdu výrazne prispejú k posilneniu právnej istoty [online], 2022. [cit.2025-07-20] Dostupné na internete: <https://www.nsud.sk/zjednocovacie-senaty-najvyssieho-sudu-vyrazne-prispeju-k-posilneniu-pravnej-istoty/>.
23. Oesterreich.gv.at, Mündliche Streitverhandlung [online], 2023. [cit.2025-07-15] Dostupné na internete: https://www.oesterreich.gv.at/themen/gesetze_und_recht/gerichtsorganisation_der_justiz/zivilrecht/2/1/Seite.1010324.html.
24. Opett, L., Právna istota a predvídateľnosť súdnych rozhodnutí, Právny obzor, roč. 91, 2008, č. 4, s. 317–326, ISSN 0032-6984.
25. Rollits, The Claims Process – Costs and Case Management Conference and Directions [online], 2023. [cit.2024-11-15] Dostupné na internete: <https://www.rollits.com/news/articles/the-claims-process-costs-and-case-management-conference-and-directions/>.
26. Svák, J., Cibulka, Ľ., Klíma, K., Ústavné právo Slovenskej republiky, Všeobecná časť, 3. vyd., Bratislava: Paneurópska vysoká škola a Eurokódex, 2012, s. 430.
27. Ševcová, K., Rozhodovacia činnosť Veľkého senátu Najvyššieho súdu SR a prejudiciálne účinky jeho rozhodnutia, In: Dny práva 2019 – Days of Law 2019 [online], s. 83–92. [cit.2025-07-12] Dostupné na internete: <http://dnyprava.law.muni.cz/dokumenty/53530>.
28. Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol., Civilný sporový poriadok. Komentár, Praha: C. H. Beck, 2016, 1157 s.

29. Zamožik, J. a kol., Trnavské právnické debaty. Predbežné posúdenie sporu a prekvapivé rozhodnutia [online], TRUNI, Katedra občianskeho a obchodného práva, 2024. Dostupné na internete:

https://iuridica.truni.sk/sites/default/files/dokumenty/katedry/oaop/podujatia/2024_03_pozvanka-fin.

Súdne rozhodnutia:

1. Nález Ústavného súdu Českej republiky, sp. zn. ÚS 1247/2020.
2. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 15/98 zverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, čiastka 29, pod č. 66/1999.
3. Nález Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 49/06.
4. Nález Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 9/04 uverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, čiastka 136, pod č. 320/2005.
5. Nález Ústavného súdu SR z 11.07.2018, sp. zn. II. ÚS 152/2018.
6. Nález Ústavného súdu SR z 16.09.2010, IV. ÚS 209/2010.
7. Nález Ústavného súdu SR z 17.10. 2018 sp. zn. II. ÚS 293/2018.
8. Nález Ústavného súdu SR z 3.11.2006, sp. zn. III. ÚS 192/2006.
9. Nález Ústavného súdu SR z 5.12.2017, sp. zn. I. ÚS 736/2016.
10. Nález Ústavného súdu SR zo dňa 21.11. 2017, sp. zn. III. ÚS 289/2017.
11. Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 189/2021.
12. Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. III. ÚS 179/2013.
13. Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. IV. ÚS 265/2009.
14. Nález Ústavného súdu SR, sp. zn. PL. ÚS 36/1995.
15. Nález Ústavního soudu České a Slovenské Federativní Republiky (pléna), sp. zn. Pl. ÚS 1/92.
16. Rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV.ÚS 690/2001.
17. Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp. zn. 14 Co 251/2017.
18. Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5Cdo/181/2021.
19. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. IV. ÚS 150/2003.
20. Uznesenie Ústavného súdu SR z 07.09.2010, I. ÚS 290/2010.

21. Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 09.02.2018, sp. zn. IV. ÚS 99/2018-12.

22. Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 22.11.2011, sp. zn. IV. ÚS 499/2011.

23. Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 25.06.2018, III. ÚS 275/2019.